

Teşhis (Kişileştirme) Sanatı

Teşhis Sanatı Nedir Ne Demektir Kısaca Örnekler

Doğadaki herhangi bir varlığı, canlıyı veya cansız, insanmışçasına davrandırma veya insan gibi canlandırmaya edebi sanatlardan Teşhis (Kişileştirme) Sanatı adı verilmektedir. Şairlerin en sık kullandığı **söz sanatları**ndan biridir.

*O çay ağır akar yorgun mu bilmem
Mehtabı hasta mı solgun mu bilmem*

Bu dizelerdeki “çay, mehtap” insan dışı varlıklardır. Bu sözcükler, “yorgun, hasta” gibi insan özellikleriyle aktarılmış, bu nedenle teşhis sanatı (kişileştirme) yapılmıştır.

*Ağaçlar, sonbahara hazırlanıyor
Bu şehir eski İstanbul mudur?*

Bu dizelerde Attila İlhan ağaçlar sonbahara hazırlanıyor diyerek ağaçların soğuk aylara bilinçli bir hazırlık yaptıklarını belirtmiş ve onlara insana özgü düşünme özelliği verilmiştir ve bu nedenle teşhis (kişileştirme sanatı) yapılmıştır diyebiliriz.

*Yalnızlığın olmadığı kalbime
Yağmurlar küskün
En güzel türküyü bir kurşun söyler*

Bu dizelerde geçen yalnızlık, yağmurlar ve kurşunlar insan dışı varlıklar olduğu halde bunlar insan özellikleriyle aktarılmıştır. Bundan dolayı bu mısralarda üç teşhis (kişileştirme) yapılmıştır.

BAŞKA BİR KAYNAK

Kişileştirme Sanatı Nedir Kısaca Bilgi ve Örnekler

Edebiyat ile ilgili metinlerde İnsan dışındaki varlıklara insana ait özelliklerin aktarılmasına söz sanatlarından **teşhis** adı verilmektedir. Bu sanatın Türkçe karşılığı ise kişileştirmedir.

*Mektuplarım ağlarken sustu dilekçelerim
Yüzümün serabında delirdi gecelerim*

(kişileştirilen varlıklar: mektuplar, dilekçeler, geceler çünkü ağlamak, delirmek insana özgü kavramlardır.)

*Geliyorum derken uzağa gider
Susarken ağlatır kelimeleri*

(Kişileştirilen varlık: kelimelerdir çünkü ağlama eylemi insanlara özgüdür.)

Çılgın denizlerin koynunda yol alan bir gemiyim. (Kişileştirilen varlık: deniz çünkü çılgınlık kavramı insana özgüdür.)

Kitapların suskunluğu, benim çılgılığım olur. (Kişileştirilen varlık: kitap çünkü insana özgü özellikler kitap nesnesine yüklenmiştir.)

Gece sessiz mehtap hazin rüzgâr susuvermiş

Bir türküdür yakmış bülbül, güller açivermiş

(Kişileştirilen varlıklar: gece, mehtap, rüzgâr ve bunlara ek olarak bülbül)

Ağaç, çok sevdi çocuğu...

Öperdi altın saçlarından

Dudakları olaydı!

(Kişileştirilen varlık: ağaçtır çünkü sevme eylemi insanların gerçekleştirebileceği bir eylemdir.)

Teşhis Sanatı ile ilgili Test - Örnek Soru Çözümleri

Kanadı kırık kuş merhamet ister

Ah, senin yüzünden kana batacak

Mona Roza siyah güller, ak güller

Aşağıdakilerden hangisinde bu şiirin ilk dizesindeki benzer “sanatlı bir söyleyiş” vardır?

A) Eskiden Beyoğlu, iyi kötü her şeyiyle Batı uygarlığının simgesiymi.

B) Beyoğlu bir zamanlar yalnız Türkiye’de değil, yakın doğuda da çok ünlüydü.

C) Beyoğlu, kültür turizminin önemli yerlerinden biri olma özelliğini bugün de korumaktadır.

D) İstenirse Beyoğlu yine eski saygınlığına, eski güler yüzlülüğüne ve çekiciliğine kavuşturulabilir.

E) Eskiden İstanbullular, Beyoğlu’na çıkarken derlenir toplanırlar, giyimlerine özen gösterirlerdi.

NOT: Soru kökünde verilen şiirin ilk dizesinde kanadı kırık kuşun “merhamet istemesi” insana ait bir özelliktir. Bu özellik başka bir canlıya yüklenerek teşhis sanatı yapılmıştır. Şıklar incelendiğinde aynı durumun D seçeneğinde “Beyoğlu’nun gülyüzü olmasında” da bulunduğu görülecektir, çünkü Beyoğlu semtinin insan gibi güldüğü kastedilmiştir.

I. Ben kırgın dalgalarla avunurum derinde

Gemilere yosunlu mendiller bağlayarak

II. Aldırma ve uzaklaş yoksa boğulacaksın

Gözümden akan yaşın ummanlarında

Bu dizelerde kullanılan söz sanatları aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) İstiare- ad aktarması

B) Teşhis- mübalağa

C) Teşbih - intak

D) Mübalağa- ad aktarması

E) İntak- istiare

Cevap: B

Çözüm: Yanıt B’dir çünkü dalgaların kırgın olması teşhis (kişileştirme sanatına, gözden akan yaşın bir umman olması abartma sanatına örnektir. Bu sanatlar B seçeneğinde verilmiştir.

Aşağıdaki dizelerin hangisi ayraç içinde verilen sanatla ilişkilendirilemez?

A) İşte Göksu, rüya dolu, aşk dolu

İçinde Silifke, yüzer uykulu (tenasüp)

B) Aşkın içinde duruyor zaman

Zaman yudum yudum içilir durur. (istiare)

C) Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan

Yoluna can koyduğum, canım koyduğum (teşbih)

D) Evvel sen de yücelerden uçardın

Sonra yücelere kondun mu gönül (tezat)
E) Yırtıcı kuşların ömürleri az
Bir tek ipte iki cambaz oynamaz (kinaye)

Çözüm: A seçeneğinde "Silifke'nin uykulu olması ve yüzmesi" sözü kullanılmıştır ve kişileştirme sanatı yapılmıştır ama hiçbir dizenin tenasüple ilgisi yoktur.

Kişileştirme ile ilgili cevaplı test

Irmak denize koşar, ovaları dağlar aşar
Bir mermi ışık olur geceyi deler gibi

Bu dizlerde aşağıdaki edebi sanatlardan hangisi veya hangileri kullanılmıştır?

- A) Teşhis - teşbih B) Kinaye - tenasüp
C) Tezat - istiare D) Teşbih - ad aktarması
E) Tekrar - tezat
Cevap: A

Düşmanlık içimizde; dostluklar yaban düştü
Yenilgi, ilmek ilmek düğümlendi tarihe
Her sayfada talihsiz binlerce kurban düştü

- I. Tezat
II. Teşhis
III. Kinaye
IV. Tariz
V. Teşbih

Yukarıdaki dörtlükte numaralanmış söz sanatlarından hangileri kullanılmıştır?

- A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve V.
D) I. ve IV. E) IV. ve V.

Cevap: A

Aşağıdaki dizelerin hangisinde kişileştirme sanatına başvurulmuştur?

- A) Ne bayram misafiri, ne düğün gölgesiyim
Şu koskoca âlemde yalnızlığın sesiyim
B) Pencereden bakarken gördüğüm tek şey: Hüzün
Fark edemedim hâlâ endamını gündüzün
C) Bir yığın eski hayal duruyor tabağımda
Eski günlerin tadı sızlıyor damağımda
D) Gönlümün mahzenine çekildim; biçareyim
Sevgiyi de, aşkı da unuttum; avareyim
E) Gelmedin; yıldırımlar düştü hülyalarım
Nasıl kıydın be zalim, masum rüyalarım

Cevap: B